

Ks. Marek Chmielewski, *Doświadczenie mistyczne Marceliny Darowskiej*, Niepokalanów 1992, ss. 183.

Przez doświadczenie mistyczne możemy rozumieć swoisty dar życia wewnętrznego, które ma swój wyraz w przekonaniu o bezpośrednim kontakcie z Bogiem. W psychologicznym rozumieniu doświadczenie to musi przebiegać w osobowości zintegrowanej. Nie może ono wyłączać człowieka z życia społecznego, z pracy, z aktywnej miłości bliźniego. O możliwościach tego rodzaju doświadczeń czytamy w Nowym Przymierzu, że Chrystus objawi się temu, kto Go miłuje (por. J 14, 21). Zapewne chodzi o doświadczenia mistyczne, gdy Paweł Apostoł mówi o wyższym sposobie poznania Boga (por. 1 Kor 14, 2; Ef 1, 17; Kol 2, 2-3). Warto również w tym miejscu podkreślić kolosalną

różnicę problematyki snu w Starym oraz w Nowym Przymierzu. Nietrudno zauważyć, że człowiek w Starym Przymierzu szuka interpretatora snu (por. Rdz 41, 1-43), w Nowym Przymierzu natomiast można, a raczej należy mówić o doświadczeniu mistycznym, ani bowiem św. Józef (por. Mt 19-22; 2, 13-14. 19-21), ani Mędrcy ze Wschodu (por. Mt 2, 1-12) nie szukają interpretatora snu, lecz doskonale, bezbłędnie wiedzą, co mają czynić.

Ks. M. Chmielewski, podejmując badania naukowe nad doświadczeniem mistycznym M. Darowskiej, wziął na siebie ogromny trud. Dobrze ustawiona metodologia pracy, jasne sprecyzowanie problemu, nade wszystko jednak wnikliwość i naukowy krytycyzm samego Autora dały polskiej teologii duchowości wspaniałe dzieło. Ks. M. Chmielewski informuje czytelnika, jakie zakresy działalności M. Darowskiej zostały już opracowane – są to np.: formacja zakonna, duchowość zakonna, metodyka rekolekcji, patriotyzm, mariologia, systemy wychowawcze. Nikt jednak nie dotknął najtrudniejszego zagadnienia, jakim jest doświadczenie mistyczne. Należy się uznanie Autorowi za odwagę podjęcia tak bardzo skomplikowanego problemu. Cenne jest również ukazanie tła historycznego XIX w., w którym żyła M. Darowska.

W pi er w s z y m rozdziale, zatytułowanym: „Fakt doświadczenia mistycznego w życiu M. Darowskiej”, informuje Autor czytelnika o różnicy, jaka zachodzi pomiędzy doświadczeniem zwykłym a doświadczeniem chrześcijańskim oraz doświadczeniem mistycznym. Ks. M. Chmielewski omawiając doświadczenie – jak to określa – przedmystyczne M. Darowskiej, informuje w sposób bardzo zwięzły, ale i krytyczny o życiu omawianej Autorki, w szczególności jej życiu sakramentalnym, życiu modlitwy, by po nakreśleniu jej życia ascetycznego przejść do doświadczeń mistycznych na etapie kontemplacji niedoskonałej. Do kontemplacji doskonałej zalicza Autor skupienie bierne, modlitwę odpocznienia oschłego oraz odpocznienia słodkiego. Akcentuje uwagi M. Darowskiej odnośnie do sakramentu pokuty oraz rekolekcji (s. 30-31). Wnikliwość Autora widzimy również w relacjonowaniu trudnego problemu życia duchowego, jakim jest tzw. ciemna kontemplacja czy bierna noc zmysłów. Interesujący jest również język opisujący zespolenie z Bogiem, jak np. poczucie „zespolenia z Panem”, „pogłębienia stanu zespolenia z Nim”, „zanurzenie w Panu” i tym podobne (s. 41). Autora cechuje jasność referowania, dobra klasyfikacja problematyki życia wewnętrznego M. Darowskiej.

„Koncepcja doświadczenia mistycznego według Darowskiej” – to tytuł drugiego rozdziału. Czytelnik dowiaduje się, że M. Darowska, opierając się na własnych doświadczeniach, uznaje prymat miłości. Ks. M. Chmielewski wnikliwie analizuje teksty, co pozwoliło nakreślić bardzo subtelnie różnicę zachodzącą pomiędzy „śmiercią mistyczną” a „śmiercią sobie” (s. 74 nn.). Również rozbieżność poglądów, polemika pomiędzy o. P. Semenem a M. Darowską nie uszły uwagi Autora rozprawy (s. 79-81). Cenne jest także omówienie problematyki: doświadczenie mistyczne a integracja osobowości (s. 99-101).

Rozdział t r z e c i, zatytułowany „Eksplikacja doświadczenia mistycznego w pismach Marceliny Darowskiej”, jest bardzo ciekawy, cechuje go bowiem subtelność opisów doświadczeń mistycznych w wymiarze intelektualnym, przejawów obecności Boga oraz Bożego działania (s. 165-193), jak również afektywne przejawy doświadczenia mistycznego. Nie są to zagadnienia łatwe. Wymagają one bardzo sumiennych i rzetelnych badań, przy czym łatwo tutaj pobiłdzić, wyprowadzić fałszywe wnioski. Ks. M. Chmielewski daje czytelnikowi bardzo jasną interpretację takich zwrotów, jak „dotyk mistyczny”, „uczucie Bożej obecności” (s. 116), „szał miłości” (s. 121), „poryw miłości” (s. 122). Cieszy także fakt, że Autor nie omieszkał zaznaczyć wpływu M. Darowskiej na rozpowszechnienie wiedzy biblijnej (s. 127-128).

Rozdział c z w a r t y jest próbą oceny mistyki Marceliny Darowskiej; taki jest również tytuł tego rozdziału. W tym ostatnim rozdziale Ks. M. Chmielewski porównuje mistykę M. Darowskiej ze źródłami teologicznymi, z nauczaniem Kościoła świętego Autor podkreśla wątki trynitarno-chryologiczne, eklezjalne, mariologiczne, patriotyczne (s. 143 nn.). Ks. Chmielewski zwrócił uwagę na fakt, że M. Darowska posiada własny język mistyczny (s. 147-152).

Reasumując należy podkreślić, że zarówno życie, jak i nauka M. Darowskiej, a w szczególności jej doświadczenia mistyczne doczekały się w książce Ks. M. Chmielewskiego wnikliwego oraz krytycznego opracowania. Walorem prezentowanego studium jest także bogaty zestaw źródeł (kompletny), opracowań i literatury pomocniczej. Pracę cechuje piękny język, lekkość stylu.

Kończąc recenzję bardzo dobrej rozprawy Ks. M. Chmielewskiego, chciałbym zapytać Autora w sprawie refleksji teologicznej. Na s. 157 cytuje Autor słowa ks. W. Granata: „Dokumenty Kościoła, gdy chodzi o mistykę, mają charakter raczej negatywny, a więc nie dają materiału, który by służył za podstawę do wniosków o jej istocie czy dokładniejszych przyczynach” Ks. M. Chmielewski z podanego twierdzenia wyciąga wniosek, że nie ma ograniczeń dla teologicznej refleksji nad mistyką, przede wszystkim w jej aspekcie podmiotowym, ale również w jej aspekcie przedmiotowym (s. 157). Taki wniosek może budzić podejrzenie, jakoby jasne określenia Kościoła świętego odnośnie do teologicznych zagadnień czy nawet dogmaty były ograniczeniem refleksji teologicznej. Moim zdaniem nauka Kościoła świętego, jak również uroczyście określone i zdefiniowane prawdy, dogmaty są źródłem dynamizującym teologiczną refleksję, ukazują bowiem w sposób nieomylny kierunek badań teologicznych.

Antoni Jozafat Nowak OFM